

Zelenka, Miloš

Cenná příručka o základech literárního "řemesla"

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 3, pp. 64-66

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128993>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

o řadě experimentů na ruských školách, o jejich organizaci a výsledcích, ale také o problémech, které jsou s nimi spjaty. Všimá si propojenosti humanitních a přírodních věd, usiluje o komplexní pojetí vzdělávacího procesu, vidí velký potenciál v zapojení umělecké výchovy do vzdělávacího procesu.

Za podstatnou považují především kapitulu IV *Гуманитарный синтез в философии и идеи интеграции в педагогике* a kapitulu V *Современное образование сквозь призму постмодернистского дискурса*. Analýza, kterou v nich podává, je zaměřena na koncept polyuměleckosti (полихудожественность) a na potřebu úprav koncepce výchovného procesu v době „změny paradigmatu“, kdy se zvýšené nároky kladou a budou klást na jedince a jeho schopnost vyrovnat se nejen s tím, jak závratně rychle roste objem informací, které by měl zpracovávat, ale i s tlakem na to, aby on sám byl schopen udržet celistvost a „křehkost“ své osobnosti. A přesně v těchto pasážích se projevuje autorčina síla a slabost současně – dokáže pojmenovat problematické oblasti, ne přesně však pojmenovává důvody, proč tomu tak je. Možná nechce, možná to nepovažuje za nutné, ale pomíjí absenci koherentní koncepce celostního rozvoje jedince ve vysokém školství jako takovém, nepojmenovává dostatečně důrazně fakt, že slova a činy řídicích orgánů se dosti významně rozcházejí. Experimentální počiny zůstávají bez dopadu právě do oněch širších konceptů, které by začínaly navazovat na provedené analýzy a na výsledky experimentálních projektů, které však jsou zřejmě živeny především obětavými nadšenci.

Není v možnostech teoretika prosadit změnu – je však v jeho možnostech poukázat na současný stav a na možná východiska pro změnu neutěšeného trendu. To Stukalovová činí dostatečně zřetelně a přímo vybízí k zamyšlení nad dávnou otázkou položenou (v jiné souvislosti) již N. G. Černyševským – co dělat? Široký záběr, který monografie nabízí, vychází sice z ruských podmínek, vypovídá však o dimenzi minimálně evropské a rozhodně nelze tvrdit, že se českého stavu ani v nejmenším netýká. Stukalová sice není tak radikální jako např. K. P. Liesemann ve své *Teorii nevzdělanosti* (Praha 2008), podobnost mezi jejich názory však rozhodně není náhodná.

Josef Dohnal

Cenná příručka o základech literárního „řemesla“

Pokorný, M., Pokorná, D.: Redakční práce. Jak připravit text k publikování. Grada Publishing, Praha 2011, 224 s.

Otázky textologie, ediční praxe a vůbec textové kritiky patří k základním stavebním kamenům jakékoliv literárněvědné práce. Při výuce literatury, ať už domácí či cizí, je tato problematika často marginalizována jako záležitost úzce specializovaných filologů, kontradiktorní praktickým potřebám redaktora, který pracuje s „jiným“ textem. Právě tento rozpor se usiluje překlenout společná publikace M. Pokorného a D. Pokorné *Redakční práce. Jak připravit text k publikování*, která nahlíží redakční „řemeslo“ z hlediska utilitárních požadavků stále se rozšiřující profese odborného pracovníka, který upravuje „literární“ i zejména „ne-literární“ texty cizích tvůrců. Tím se tento pracovník liší od běžného chápání žurnalisty, který primárně generuje vlastní texty. Autoři, jak sami zdůrazňují,

vycházejí ze skutečnosti, že v obecném povědomí dochází k záměně pozice „redaktora“ a „novináře“, protože často jsou obě profese z praktických a ekonomických důvodů vykonávány paralelně. První verze této potřebné příručky se zrodila jako učební text pro seminární výuku redakční a editorské problematiky v rámci univerzitního studia bohemistiky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích (*Základy redakční práce*, 2010).

Autoři jako vysokoškolští či akademičtí pracovníci zároveň čerpali ze svých dlouholetých bohatých zkušeností v redakcích konkrétních časopisů (Kmen, Tvar, Týdenník Rozhlas) a renomovaných nakladatelstvích (Academia, Grada). Publikace má proto i přes svůj popularizující ráz teoretický fundament, protože vychází ze zásad a praxe moderní textologie a literární sociologie, která se neomezuje jen na mechanický popis textových operací realizovaných autorem či druhou osobou (nesleduje tudíž pouze „technickou“ stránku zevních „zásahů“ do textu, které systémově nezvyšují či nesnižují jeho estetickou hodnotu), ale soustřeďuje se na sémantické rozkrývání nejrůznějších významů a celkového smyslu. Těmi totiž prochází kniha (text, rukopis) v jednotlivých fázích od své geneze až po vydání, jde tedy o sledování pohybu a sémiotických proměn grafické realizace od námětu přes tvorbu rukopisu, jeho odevzdání do redakce přes redigování a další úpravy až po odevzdání do tisku včetně ekonomicko-administrativních úkonů jako propagace a distribuce. Redakční práce z tohoto textologicko-editorského hlediska proto představuje předfinální, konkrétní, vysoce materializovaný výstup textového procesu, kdy kanonizace většinou tištěného znění (redaktor už dnes jen výjimečně pracuje s klasickým rukopisem, spíše jen reaguje na dílčí segmenty psaného projevu) je relativně ustálena v momentu před „dotvořením“ do „čisté“, komunikačně cirkulující podoby.

Výhodou příručky, jejíž jádro tvoří, jak jsme již připomněli, komplexní zmapování procesu postupné materializace textového zápisu, je její propojení s praxí a návodnými ukázkami v podobě instruktivní přílohy, která zachycuje např. práci redaktora a grafika, typografická pravidla, otázky vazby, formátování a další technologicko-technických parametrů, ale i třeba sestavení nakladatelské licenční smlouvy či copyrightové doložky, ISBN apod. Publikace neopomíjí ani dnes běžné korektorské značky, jejichž znalost v době internetu upadá i mezi kvalifikovanými filology. V závěru zájemce nalezne odborný slovníček redaktorsko-textologických pojmů nezbytných pro úpravu textu ke konečnému vydání. Nepřesně řečeno: příručka usiluje přiblížit jednotlivé kroky a operace, směřující k funkci modernizaci textu založené jak na jazykových, tak na sémantických úpravách z pohledu současných společenských potřeb.

Po příručce dychtivě sáhnou všichni ti, kteří se chtějí seznámit se základy redakčních prací jako jsou vysokoškolští studenti filologických oborů a poučení zájemci o profesi redaktora. Nejde tu o klasickou editorskou teorii či přehled jednotlivých textologických koncepcí (i ty paradoxně v českém literárněvědném diskursu absentují, jak svědčí cenné, nicméně retrospektivní vydání publikace *Editor a text. Úvod do praktické textologie*, red. R. Havel a B. Štorek, ed. J. Fleišman a M. Kosák, 2006), ale o učebnici (a také cvičebnici) poskytující „návod“, jak konkrétně pracovat s uměleckým, publicistickým nebo ryze „věcným“ textem. Podle mého názoru příručka zaplňuje vakuum mezi záplavou komerčních a nekalitních příruček pro žurnalisty a mediální sféru (např. prakticistní příručky tvůrčího psaní se zaměřují převážně na tvorbu vlastního textu a nikoli na jeho úpravu k vydání) a teoretickými monografiemi, jakou téměř před dvaceti lety představovala vzorová kolektivní syntéza P. Vašáka *Textologie. Teorie a ediční praxe* (1993). Mnohými aspekty připomíná v moderní a zhuštěné podobě dnes již klasickou práci J. Šaldy *Od*

rukopisu ke knize a časopisu (1983), která pozitivně ovlivnila několik „redaktorských generací“. Jako literární teoretik považují popis a znalost redaktorských činností obsažených v společné publikaci *Redakční práce. Jak připravit text k publikování* od M. Pokorného a D. Pokorné za nezbytnou součást předmětu Úvod do studia literární vědy a literární teorie a následných literárněhistorických seminářů u filologických oborů. Škoda jen, že tato rovnice dnes neplatí obecně, ale jen na některých vybraných fakultách.

Miloš Zelenka

